

MARIANNA MACÁŠKOVÁ (Košice, Slovakia)
e-mail: mmil[at]centrum.sk

[Rev.:] Rudolf Jurolek, *Putovanie Jakuba z Rána a jeho druhov a ich titanský boj s dvanásťhlavým svetom o Boha, lieskové oriešky a iné obyčajné veci v štrnástich spevoch*. Námestovo: Štúdio F. Malá edícia poézie. 1996. 70 s.

Spirituálna poézia Rudolfa Juroleka v básnickom cykle *Putovanie Jakuba z Rána* je cestou k tomu, čo je básnickému subjektu už dávno známe, ním objavené i prežívané. Duchovný princíp, splynutie s Bohom, ku ktorému smeruje jeho každodenné úsilie o harmonické prežívanie svojho bytia, nachádza v zdokonaľovaní prežívania vlastnej „jednoduchosti“ (Jurolek, 1996). Hľadanie zmyslu života znamená pre básnický subjekt ustavičný návrat k začiatku, k ránu, ktorý je spolu so samotou „najčistejšou a najúplnejšou vecou tohto sveta“ (Jurolek, 1996, s. 26). Dosiachnutie dokonalosti, svätosti, je teda možné iba vlastným pohybom v kruhu, v cyklickom zbavovaní sa nepodstatných nánosov sveta a civilizácie a v čoraz dokonalejšom nachádzaní seba samého. Uzavretosť kruhu vo svojom periodickom utváraní, splývaní začiatku a konca, implikuje v sebe výlučné sústredenie sa na jediný podstatný akt, na zápasenie s vlastnou nedostatočnosťou, ktorá sa prejavuje pulzovaním „nie dopredu, ale naspäť, nie von, ale dnu“ (Jurolek, 1996, s. 46). V Jurolekovej básnickej spiritualite sa stretávame s poznávaním Boha vo všedných veciach, v prežívaní duchovna vo vlastnej, bytostnej dekompozícii osobnosti na čisté ja, na svoju jednoduchosť a prirodzenosť („Aké ľahké je byť svätým! Stačí byť jednoduchým. Nemať nič navyše“. [Jurolek, 1996, s. 59]). Priblížiť sa k absolútnu božského neznamena priamku, symbol západnej kultúry a filozofie, ktorý možno obrazne chápať i ako istý vývoj v hodnotovej či etickej orientácii jednotlivca. Jurolekovo božské nie je vzdialené, je samozrejmom súčasťou sveta ako „povzdych ach“ (Jurolek, 1996, s. 9), je priamo v subjekte. Najľahšie ho pochopí dieťa, pretože ono nič nepredstiera, je samo sebou, a preto jeho oči dokážu „zväčšovať“ (Jurolek, 1996, s. 18), vidieť i to, čo ostatným zostáva skryté.

Leitmotív ľudského života ako ustavičného hľadania seba za účelom dosiahnutia istej harmónie (jediná nevyhnutnosť pri napĺňaní existencie – „Filozofus: Boh nám povedal: Jestvujte. Ale nepovedal nám prečo. Buďte až do skončenia sveta, povedal nám Boh, a my nemáme inej možnosti” (Jurolek, 1996, s. 48)) korešponduje s rovnako tematicky i kompozične významným motívom písania poézie. Život i poézia sú si podobné v hľadaní i spôsobe odhaľovania pravdy. Na pozadí premenlivosti sveta je jedinou pravdou mlčanie Boha. K poznaniu pravdy v básni sa rovnako dostávame až cez mlčanie, ku ktorému čitateľa posúva viacvýznamovosť a asociatívnosť básnického jazyka. Básnik je ten, ktorý sa podobne ako básnický subjekt Jurolekovho básnického textu (prisudzovaný svojou priestorovou i myšlienkovou dominantnosťou postave Jakuba z Rána) najviac približuje k Bohu. V texte o tom hovorí postava Poetu takto: „Nemám jazyk, aby som vedel rozprávať, / ale mám pátos a slová / a čosi nepomenovateľne boľavé, / aby som mohol horieť. / Niečo podobné / majú stromy, hviezdy a oheň” (Jurolek, 1996, s. 16).

Ozvláštnenie Jurolekovho lyrického výrazu, prejavujúceho sa v dramatickom tvarovaní zmyslu básne, súvisí so spirituálnym objektom autorovej poetiky. Napätie vznikajúce vo vedomí čitateľa na základe gnómickeho autorovho básnického obrazu na jednej strane a očakávaním pragmatizmu plynúceho z formálnej, iba deklarovanej podoby dialogickej konverzácie básnického textu (navonok pôsobiaceho ako dramatický text) na druhej strane, vytvára aj s ďalšími eventualitami – so synkretizujúcim básnickým štýlom i „rozptýlenou“ povahou básnického subjektu (dvanásť postáv) – významy, ktoré odkazujú na zložitú samotného námetu duchovna, sprostredkovania jeho podstaty, jeho porozumenia i hľadania. V tomto zmysle možno uvažovať o tom, že básnický subjekt predstavuje akási vyabstrahovaná verzia estetického postoja fungujúceho v pozadí básnickej výpovede dominantných postáv (Jakub z Rána a Hľadač), ale aj vo výpovediach ich sprevádzajúcich „druhov” (*Filozofus, Teozofus, Poeta, Tralali – ľahký duch, Baladus – ťažký duch, Marginálius, Rembó, Ironikus, Pustovník, Páter*). K danému tvrdeniu nás privádza fakt, že postavy, ktoré hovoria o živote, pravde, o sebe samom, o jin a jang, o vývoji, o samote a pod., spolu nekomunikujú, ich repliky na seba nenadväzujú, ale tvoria jeden myšlienkovito zjednotený diskurz. Ukazuje sa, že pre rozvíjanie motívu je rovnako dôležitý prehovor hlavnej postavy Jakuba z Rána i vedľajšej osoby Marginália či Ironika. Tvorba motívického kontextu navrstvovaním významu jednotlivými postrehmi je dielom jediného subjektu, ktorý nasvecuje tému Boha a ľudskej túžby prežívať život v jednote s duchovným absolútnom vždy z istého aspektu. Jednotlivosť perspektívy utvára celok. Tento spôsob

tvorenia „básne“ sa, možno autorsky neintencionálne, významovo usúvzťažňuje s motívom Boha prítomného v jednotlivostiach, v najobyčajnejších veciach sveta.

Experimentovanie s lyrickým výrazom na úrovni výrazových foriem (spev, marginália, aforizmus), žánrov a druhov (básne v próze, lyrickej básne, alúziách na mýtus, rozprávku, pieseň) je súčasťou Jurolekovej poetiky jednoduchosti i relativizácie. Spievanie Jakuba z Rána alebo naoko nepodstatná marginália („Abstrakcia zážitku je veda. / Esencia zážitku je umenie. / Poézia sa má dopracovať k abstraktu i extraktu“ [Jurolek, 1996, s. 63]), či aforistický prejav iných postáv pripomína bytostnú túžbu subjektu po prostom a zásadnom pomenovaní vnútorného stavu, „lyrického rozpomínání“ (E. Steiger, 2008, s. 34). Názov zbierky je kompozične rozdelený do štrnástich spevov. Explicitné vyjadrenie lyrickej výrazovej formy odkazuje na pieseň ako „najjednoduchšiu formu umelej poézie“ (Žilka, 1984, s. 216) v spojitosti s jej významom v liturgii. Spievanie zároveň asocjuje známu kresťanskú pravdu o sile modlitby: „Kto spieva, dvakrát sa modlí“. Počet spevov (štrnásť zastavení Krížovej cesty Ježiša Krista na Golgotu) pripomína utrpenie Krista a predznamenáva tón lyrickej výpovede, ktorý sa však v samotnom texte neprejaví. Práve naopak, tón piety a smútku nahrádza nízke („Život nie je nič také, z čoho by sme sa mali pokakať.“ [Jurolek, 1996, s. 34]) a ironické. Jurolekova básnická oscilácia medzi lyrikou, epikou a drámou (výsledkom je, zjednodušene povedané, báseň v próze organizovaná ako dramatický text) vytvára básnický obraz na základe významového vzťahu medzi estetickým pôsobením druhových a žánrových posunov a motívmi vyrastajúcimi z duchovnej filozofie básnického subjektu. Jedinečnosť pokojnej Jurolekovej poézie preto nemožno odvodiť z metafory, ale skôr, povedané synekdochicky, zo subjektívnej energie slova, ktorá je súčasťou gnozeologicky orientovaných zamyslení založených na vlastnom nachádzaní pravdy o Bohu (odhaľuje sa v obyčajných veciach) a dokumentovaní tohto poznatku na dokonalosti prírodných javov. V Jurolekovej poézii je málo kondenzovanej a tenzívne pôsobiacej metafory, básnická obraznosť v tomto zmysle sa tu zámerne ironizuje patetickým básnením postavy Poetu a alúziou na Rimbaudovo zmyslové ponímanie fonetickej kvality samohláskového systému. Okrem zdôvodňovania vlastného autorského básnického výrazu („Umenie je vo svojej podstate základným výskumom života. Voľným skúmaním jeho zrejmych i potenciálnych zdrojov, možností, skúmaním jeho limitov. Prejavy umenia sú ohraničené len do tej miery, do akej je ohraničený objekt umenia, pričom objektom umenia môže byť čokoľvek, i samo umenie“ [Jurolek, 1996, s. 14]) sa tu Rimbaudovo experimentovanie v básnickom

umení spomína i preto, aby sa zvýraznil motív objavovania nekonečných možností pri kreovaní básne, ktorý možno chápať aj ako paralelu k motívu hľadania v živote, nachádzania jeho duchovnosti a podstaty všade okolo seba. Môžeme teda zhrnúť, že Jurolekova spirituálna poézia v básnickom cykle *Putovanie Jakuba z Rána* relativizuje hranice básnického umenia tým, že výrazovo posúva báseň k epickosti a subjektívnosť originálneho videnia dosahuje prekvapivým intelektuálnym postrehom na úrovni vety (repliky).

Ako sa ukazuje v závere textu, písaním i každodenným žítím básnický subjekt preniká ku svojej podstate, ktorá ho zblízuje s absolútnom: „Písanie je spôsob milovania života, môj spôsob sebavyžarovania. Pochopí niekto lásku vtáčika, ktorý spieva? Ten vtáčik, ktorého práve počujem, nerobí nič iné, len je tým, čím je. Milovať život, znamená byť len tým, čím sme a o nič iné sa nestarať. Dosiahnuť stav samého seba, znamená vlastne dosiahnuť stav lásky” (Jurolek, 1996, s. 67). Dosiahnutie stavu zosúladenia svojho ja s večným princípom cez dôraz na zážitok, prostotu i motív cesty, duchovného hľadania (explikovaného aj v postavách Hľadača a Pustovníka) pripomína spiritualitu čínskej filozofie, v ktorej sa božské absolútno nezakladá na osobe ani vzťahu, je neosobné, neuchopiteľné, roztrúsené do vecí samých.

Key words:

Rudolf Jurolek, Slovak poetry, religious poetry, metaphysical poetry, literature of XX century,

Literatúra / Bibliography:

Jurolek, R., *Putovanie Jakuba z Rána a jeho druhov a ich titanský boj s dvanásťhlavým svetom o Boha, lieskové oriešky a iné obyčajné veci v štrnástich spevoch*, Štúdio F, Malá edícia poézie, Námestovo 1996, 70 s.

Steiger, E., *Základní pojmy poetiky, Poetika, interpretace, styl*, Triáda, Praha 2008, 346 s.

Žilka, T., *Poetický slovník*, Tatran, Zväzok edície Čítanie študujúcej mládeže, Bratislava 1984, 376 s.

Information about the Author:

Marianna Macášková (1982), a Slovak philologist, she graduated at the Faculty of Arts at the Prešov University (Slovakia) in 2006. She is completing her PhD thesis in theory and history of Slovak literature at the same university. Her research initiatives focuses predominantly on the evaluation of the actual artistic value of selected Slovak and world literary works. E-mail: mmil[at]centrum.sk